

στος τενεκές, όταν την άλλη μέρα από την υποχώρησι της Αδρίσσης έτρεξε πρωί πρωί στο Πράκτορειο των Έφημερίδων και ρωτούσε πόσα φύλλα παραπάνω πούλησε ή έφημερίδα του που δημοσίευσε πρώτη την είδησι της υποχώρησης.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΑΚΙΑ

“Ω, τὸ καραβάκι τὸ μικρό, ποῦ εἶναι τόσο μεγάλο, τόσο ὁμορφο καὶ τόσο ἀγαπημένο τῆς μικρῆς του καπετάνισσας !

Μεγάλο κι' ὁμορφο κι' ἀγαπημένο σὰν τὸ ποδαράκι της τὸ παχουλό.

Καὶ δὲν ξέρει ἀπὸ θάλασσα τὸ καραβάκι, ὅπως κι' ἡ ἀγγελόμορφη μικρούλα δὲν ξέρει ἀπὸ θαλασσινὰ ταξίδια.

“Ὅμως οἱ δύο τους ταξιδισμένοι ταξιδεύουν σὲ μιὰ θάλασσα, ποῦ κανεὶς δὲν τὴ φαντάζεται. Εἶναι τοῦ κήπου τὰ δρομάκια θάλασσα πολύκορφη 'σ τοὺς μικροὺς τοὺς ταξιδιώτες.

Καὶ καμαρώνει τὸ καραβάκι νὰ ταξιδεύη αὐτὴ τὴ θάλασσα. Καμαρώνει κι' ἡ κυρά του νὰ τὸ συντρέφῃ. Καὶ κυβερνᾷ τὸ καραβάκι πηγαίνοντας ἔμπρὸς καὶ δεῖχνοντας τὸ δρόμο του. Καὶ τὸ τραβάει μ' ἓνα τόσο δὴ μεγάλο παλαμάρι. Κ' ἐκεῖνο τόσο πιστὰ καὶ τόσο πρόθυμα τὴν κυρά του ἀκολουθεῖ, ὅσο πιστὰ καὶ πρόθυμα θέλει ἡ κυρά του.

Τρέμει καὶ κυματίζεται τὸ καραβάκι, ὅταν ἡ κυρά του θυμώνει καὶ τ' ὀργίζεται. Καὶ γέρνει καὶ βυθᾷ 'σ τὰ χωματένια κύματα, ὅταν ἡ καπετάνισσα πελαγώνει 'σ τοὺς μικροὺς συλλογισμούς της κι' ἀκυβέρνητο τὸ παρατάει. Καὶ νεροκοπανάει κι' ἀνεμοδέρνεται, ὅταν ἡ κυβερνήτρα τὸ περνᾷ ἀπὸ πελαγίδες κακοτοπιές, σύφουνες κι' ἀνεμοδοῦρες, περήφανη 'σ τὴν τόλμη της καὶ γαλινιάζει κι' ἡμερώνει, ὅταν γίνεται ἡ κυρά του καλόγνωμη καὶ γαλιννή, βασιλεύσα τῶν ἀνέμων καὶ τῶν τρικυμιῶν.

“Ἔτσι εἶπε ἡ μοῖρα νὰ περνοῦν τὸ δρόμο τῆς ζωῆς τὰ δύο χαριτωμένα πλάσματα. Κι' ἀποφάσισε ποτὲ νὰ μὴν τὰ ξεχωρίσῃ.

Ταξίδευαν μιὰ μέρα 'σ τὰ μοναχικά τους μονοπάτια, ὅπου κανένας ἄλλος ταξιδιώτης δὲν ταξίδευε. Ἦταν λησμονημένοι 'σ τ' ἀγνάντεμα τοῦ ἰδίου τους ταξιδιοῦ. Κι' αὐτὸ, τὸ ταξίδι σήμερα ἦταν ἀκύμαντο, τόσο σοφὸ, τόσο ὁμορφο ταξίδι! Ἡ μικρὴ καπετάνισσα βρισκόνταν μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά της ὅλη μέσα 'σ τὸ καράδι. Καὶ τόσο

ἦταν δοσμένη 'σ τὰ μαγέματα τοῦ ταξιδιοῦ, ποῦ δὲν ἐπρόσχε τὴ στέρνα, θάλασσα ἄλλη δολερὴ, ποῦ ἐπιθυμοῦσε τοὺς παρὰξενους τοὺς ταξιδιώτες, ζηλιάρα τῆς εὐτυχίας τους. Κ' ἡ μοῖρα δὲν εἶχε εἰπῇ τίποτα 'σ τὴν καπετάνισσα καὶ 'σ τὸ καράδι γι' ἄλλες θάλασσες κακὲς ὅξω ἀπὸ τὴ δική τους.

“Ἀξάφνα ἡ μικρούλα καπετάνισσα βρέθηκε μὲς 'σ τὴ στέρνα. Τὸ καραβάκι φοβισμένο σάλεψε, κυμάτισε, ἔκαμε νὰ πηδήσῃ κι' ὁλόρθο πάλι στάθηκε 'σ τῆς στέρνας ἀπάνου τὸ μαρμάρينو στεφάνι. Μιὰ στιγμή δίσταξε ἂν ἐπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν κυρά του 'σ αὐτὸ τ' ἀπρόδεκτο παραδρόμιομα τοῦ συνειδημένου τους ταξιδιοῦ. “Ὅμως, καὶ μολυβένιο καραδάκι καθὼς ἦταν, μιὰ στιγμούλα μοναχὴ στάθηκε ὁ δισταγμός του. Δυὸ χερὰκια ὅξω ἀπ' τὸ νερὸ μὲ πόθο τοῦ γνευαν καὶ τὸ καλοῦσαν. Τὸ καραδάκι ἀποφάσισε. “Ἔδωκε μιὰ καὶ πλῆθηκε 'σ τὸ νερό. Κ' ἔτσι δὲ χώρισε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του. Τῆς μοῖρας τους τὸ παλαμάρι, ἂν καὶ ψιλὸ κι' ἀδύνατο, γερὰ δεμένους τοὺς κρατοῦσε.

19 Αὐγούστου 1903.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΛΟΘΕΟΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΜΠΑΜ, ΜΠΟΥΜ!

“Ασχημα τὴν ἔχει ἡ καημένη ἡ γλῶσσα μας. “Αστράψε καὶ βρόντησε αὐτὲς τὲς ἡμέρες τὸ βαρὺ πυροβολικό, τὰ κύρια ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων μας καὶ οἱ Μανδραῖνοι καὶ οἱ Δαλαηλάμηδες, οἱ ἄγρυπνοι φύλακες τῆς γλῶσσας μας ἀνοῖξαν τὲς τουφεκίθρες ποῦ εἶχαν κάμπισσο καὶ κλεισμένες καὶ κοιμόντουσαν βαθειὰ μέσα στὰ κάστρα τους, χωρὶς νὰ παίρνουν εἰδηση ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ ζύμωση ποῦ γίνεται τριγύρω τους καὶ ποῦ παρασέρνει κι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν. Κι' αὐτὸς ὁ πόλεμος γίνεται, ἐπειδὴ ἀπέτυχε ἡ μετάφραση τῆς ‘Ορέστειας καὶ τῆς ‘Αντιγόνης, καὶ γίνεται, ἂν ἀγαπήτε, γιὰ τελευταία φορά, γιὰτὶ οἱ κυράδες μας παρηγοριοῦνται καὶ βεβαιώνουν, πὼς ὕστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποτυχία δὲ θὰ σήκωσῃ πιά κεφάλι ἡ γλῶσσα μας, καὶ δὲ θὰ θρῶνι καὶ αὐτὲς στὴ δυσάρεστη θέση νὰ ξαναμιλήσουν γι' αὐτήν.

“Ἄδικο ἔχουν νὰ λένε πὼς οἱ Ρωμιοὶ δὲ συμφωνοῦν ὅπου εἶναι καμμιά μεγάλη κουταμάρα, ρί-

χνουνται μὲ τὰ μούτρα σὰ διψασμένοι καὶ βρίσκονται ὅλοι σύμφωνα.

Καημένη ἱστορία! Εἶσαι ἓνα ἄχρηστο πράγμα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, μιὰ περιττὴ πολυτέλεια. “Εγὼ δὲ βλέπω τὴν καλωσύνη σου. Ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι γραφτὸ τῆς αἰωνία νὰ ξανακάνῃ τὰ ἴδια λάθη. Κάθε φορὰ ποῦ παρουσιάσθηκε ἓνα νέο φῶς, ἔτρεζαν ὅλοι καταπόδι σὰ μανιακοὶ νὰ τὸ σβύσουν. Αὐτὸ μᾶς λέει ἡ ἱστορία. Μᾶς λέει κι' ἓνα ἄλλο ἡ ἱστορία, πὼς σὲ κάθε ὅμοια περίστασι ἡ ἀνθρωπότητα, καὶ μὲν ἀναγνωρίζει ὅτι τὲς προηγούμενες φορὲς ἔκαμε λάθος, βρίσκει ὅμως ὅτι αὐτὴν τὴ φορὰ τὸ ζήτημα δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τ' ἄλλα λάθη ποῦ ἔκαμε, πὼς εἶναι μάλιστα γελοῖο καὶ νὰ τὸ συγχάρινουμε μ' ἐκεῖνα τὰ χονδρὰ λάθη, ποῦ εἶναι ἀπορία πὼς δὲν τὰ βλεπαν ἐκεῖνοι οἱ ἀνθρώποι, ποῦ ἔπρεπε βέβαια νὰ ἦτανε στραβοὶ κτλ. κτλ.

Αὐτὰ ὅμως εἶναι χαμένα λόγια. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνεται. Καὶ οἱ σημερινοὶ ἱεροξεταστές θὰ σὰς ποῦν, μὲ τὴν ἴδια πεποίθησι ποῦ εἶχαν οἱ πρόγονοὶ τους τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλιλαίου, πὼς εἶναι γελοῖοι ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται, καὶ πὼς ὁ Φυχάρης, ὁ Krumbacher, ὁ Dietrich, ὁ Thumb εἶναι ἀμαθεῖς ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι, μὲ τὸ νὰ καθοῦνται μακριὰ καὶ μὲ τὸ μὴ βαστοῦν τηλεσκόπιο, δὲ βλέπουν τόσο καθαρὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα, ὅπως βλέπουμε ἐμεῖς οἱ ἀνοιχτομάτηδες, καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς ἀφήνουν ἡσυχούς.

“Ἄν ρωτήσετε καὶ γιὰ λογικὴ μέσα στὸν πόλεμο αὐτόν, ἀκοῦστε: “Επειδὴ ἡ μετάφραση τῆς ‘Ορέστειας καὶ τῆς ‘Αντιγόνης δὲν ἐπέτυχε, δηλ. ἔγινε χωρὶς καλαισθησία, καὶ ἐπειδὴ εἶχε χυδαῖα λόγια ἐκεῖ ποῦ δὲν ταίριαζαν, γι' αὐτὸ φταίει ἡ γλῶσσα. Μὰ, ἂν φταίει ἡ γλῶσσα, κυράδες μου, καὶ ἂν προκαλεῖ τὴν ἀηδία, καὶ ἂν χρειάζεται ἡ καθαρεύουσα γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ ποιητὴς μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους, γιὰτὶ δὲν πετᾷτε στὴ θάλασσα τὸ Σολωμὸ καὶ τὸ Βαλαωρίτη γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ ἔθνος ἀπ' τὴν ἀηδία, καὶ πολὺ περισσότερο, γιὰτὶ ἔχετε ἐθνικὸ ὕμνο τοῦ Κράτους τὸν ὕμνο τοῦ Σολωμοῦ, γιὰτὶ δηλ. ἔχετε βάλει στὸ ἱερώτερο μέρος τῆς ἐθνικῆς καρδιάς ἓνα ποίημα ἀπ' αὐτὰ ποῦ προξενοῦν τὴν ἀηδία; Τότε λοιπὸν προκαλεῖτε τὴν ἀηδία στὲς ἱερώτερες στιγμὲς τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ προκαλέσετε τὴν κατάνυξη καὶ τὴ συγκίνηση. Μιὰ τέτοια ἀντίφρασι δὲν ἐπιτρέπεται σ' ἓνα Κράτος.

Αὐτὰ γιὰ τὴ λογικὴ τους. Τώρα γιὰ τὴν καλαι-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Η „ΑΝΤΙΓΟΝΗ“

Μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Κ. Χρηστομάνου).

(Παράστασι τῆς «Νέας Σκηνῆς» στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τῆς νύχτας τῆς 2 τοῦ Νοεμβρίου 1903).

... ἀγνώτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων, κακῶ

κλαῖοντας οἰστρῶ καὶ βεβαρδωμένῳ....

(‘Απ' τὴν «‘Αντιγόνη» τοῦ Σοφοκλῆ στίχ. 1001-2)

... “Ὀρνια ποῦ ἔκραζαν στριγγὰ, ἀνάκατα κι' ἀκατανόητα !...

(‘Απ' τὴ μετάφρασι τοῦ κ. Χρηστομάνου).

Ὅσο ταίριαζον οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἀπ' τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σοφοκλῆ στὰ ὅσα γίνονταν κι' ἀκουστήκαν μέσα στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τὴν ἀλησμόνητη νύχτα τῆς 2 τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1903 ! Καὶ πόσο χαρακτηριστικὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε κρίσι

κι' ἀπὸ κάθε παρατήρησι τὴ μετάφρασι καὶ τὴ παράστασι.

“Ὁ θεατρώνης κ. Χρηστομάνος, ἀφοῦ διασκεδάσει τὸν κόσμον κουτσά—στραβά μὲ τὴ «Τελευταία ἀπ' ὅλες» καὶ μὲ τοὺς «Σύζυγους τῆς Λεοντίνης» γιὰ κάμποσες βραδιές, θέλησε νὰ διασκεδάσει καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ γιὰ τοῦτο κάθησε κι' ἔκανε τὴ μετάφρασι τῆς «‘Αντιγόνης» τοῦ Σοφοκλῆ. Δικαίωμα τοῦ ἦταν καὶ τόκνε. Μὰ στὴ διάσκεδάσῃ του αὐτὴ θέλησε νὰ χεὶ καὶ καλεσμένους· κι' ἔτσι ἔφισε τὸ ἔχει γειὰ στοὺς ‘Αθηναίους μὲ τὴ μετάφρασί του. Μὰ ἔδω εἶχεν ἄδικο. Κι' ἄδικο ποῦ δὲ θὰ μπόρουν νὰ τοῦ τὸ συγχώρουν ὅλες οἱ Εὐμενίδες τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου καιροῦ.

“Ὅταν δὲν ἀναμετράει κανένας καλὰ τὴ δύναμή του καὶ καταπιάνει δουλιές μεγαλύτερες ἀπ' αὐτή, παθαίνει ὅσα ἔπαθεν ὁ κ. Χρηστομάνος. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ μονάχα ἀρκετὴ τιμωρία. Οἱ τέτοιοι θέλουν ἀλύπητο χτύπημα γιὰ νὰ μαθαίνουν, ὅτι ἡ ἀστοχία τους καὶ ἡ καταφρόνια τους στὴν ‘Ιδέα καὶ στὴν ‘Αλήθεια δὲν εἶναι ἐκεῖνα, ποῦ θὰ τοὺς δώσουν τὸ δικαίωμα νὰ ξαναπαῖξουν μὲ πράγματα, ποῦ γιὰ νὰ τὰ φτιάσουν ἄλλοι δούλεψαν χρόνια καὶ χρόνια μὲ κόπο καὶ μὲ πόνο. “Ὁ κ. Χρηστομάνος δὲ γίνηκε μονάχα ἀφορμὴ νὰ ἰδοῦμε τὸ πρωτακουστο τοῦτο θέαμα: νὰ παίζεται δηλαδὴ ἓνα ἀριστούργημα τοῦ

Σοφοκλῆ κι' ὁ κόσμος νὰ πεθαίνει στὰ γέλοια, ἀντὶς νὰ νιώθει μιὰ φρίκη καὶ μιὰ ἀγωνία, ποῦ νὰ τραντάξει τὴν ψυχὴ του, κι' ἀντὶς νὰ βυθίζεται σὲ καλλινεχνικὸ μεθύσι καὶ νὰ ξεσέρνεται στοὺς ἀνιστόρητους κόσμους τῆς ‘Ιδέας καὶ τῆς μεγάλης ‘Αλήθειας. Γίνηκεν ἀκόμη ἀφορμὴ νὰ βροῦν περίστασι τὰ βατράχια τῆς λίμνης μὲ τὰ σαπισμένα νερά, ποῦ τὴ λένε καθαρεύουσα, γιὰ νὰ μᾶς ξεκουφάνουν μὲ τὰ ξεφωνητὰ τους, πὼς κιντίνεῖ ὁ ‘Εθνισμός μας, πὼς χαθήκαμε γιὰ πάντα, πὼς δὲν ξέρω κι' ἐγὼ τί θὰ πάθουμε, γιὰτὶ οἱ περισσότεροὶ σημερινοὶ φιλόλογοι—οἱ δημιουργοὶ βέβαια καὶ ὄχι οἱ ψόφιοι—γράφουν τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Δὲν εἶπαν ὅμως αὐτοὶ οἱ κύριοι μὲ τὸ νοῦ τους ἡ καλύτερα δὲ θέλησαν νὰ τὸ σκεφτοῦν, πὼς τὸ πάθημα ποῦ βρῆκαν γιὰ νὰ ψάλουν τὸν ἐξαψαλμο τῆς δημοτικῆς δὲν εἶναι καὶ τόσο γερὸ. Γιὰτὶ δὲ πιστεύουμε ποτέ, πὼς τὸ νόμισαν μὲ τὰ σωστά τους, ὅτι ἡ γλῶσσα ποῦ γράφει ὁ κ. Χρηστομάνος μεταφράζοντας τὴν «‘Αντιγόνη», εἶναι ἡ γλῶσσά μας ἡ ἐθνικὴ, ἡ γλῶσσα ποῦ ἔχει νὰ δείξει τὰ πιὸ μεστὰ καὶ τὰ πιὸ ἀληθινὰ ἔργα τῆς νεώτερης φιλολογίας μας. Κι' ἀκόμα δὲν πρόσεξαν, πὼς ἂν ὁ κόσμος γελῶσε στὸ θέατρο, γιὰτὶ ἀκουγε καποῖες ἀνόντες κι' ἀσχημες λέξεις, ἡ ψυχὴ του ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ